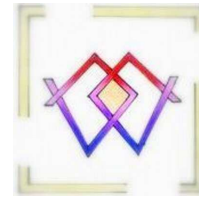




COMO G4



Werkplaats MO

Den Haag, 14 mei 2015

Position Paper ten behoeve van Rondetafelgesprek van de Vaste Commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport van de Tweede Kamer, 18 mei 2015

Een groeiende groep mensen met lichte, matige maar soms ook zware psychosociale en/of psychiatrische problemen, die de maatschappij, maar vooral lijkt het, de politie 'overlast' veroorzaakt. De zogenaamd 'verwarde personen'.

De 'ervaringsdeskundigen' van de Werkplaats Maatschappelijke Opvang en COMO G4 signaleren al sinds enige/langere tijd dat er sprake is van 'verwarring in het systeem'. Elkaar tegenwerkende, vaak in de wielen rijdende, elkaar snel opeenvolgende en complexe wet- en regelgeving én de uitvoerings- en handhavingspraktijk, maken dat het erop lijkt, dat er eerder sprake van is, dat het systeem verward is. En, dat juist daardoor verwarring ontstaat bij mensen die, om wat voor reden dan ook, gebruik zouden moeten kunnen maken van de maatschappelijke opvang, laagdrempelige GGz en/of verslavingszorg en andere (gemeentelijke) voorzieningen.

Deze verwarring kan ertoe leiden en/of bijdragen dat mensen vast lopen en dus 'verward' raken in een bureaucratisch systeem van zowel de landelijke als gemeentelijke overheid en instanties, waardoor zij hun leven grotendeels of geheel niet meer op de rails krijgen of kunnen houden. Het gevolg daarvan kan weer zijn dat er verwarring op straat, achter de voordeur, in de politiecel en bij de crisisdienst optreedt.

Er zijn diverse knelpunten, die aanleiding kunnen geven voor verwarring bij mensen. Waarbij een (ander) deel ook in de overige 'position papers' is aangegeven, en waarbij wij ons grotendeels kunnen aansluiten.

Toegankelijkheid tot Maatschappelijke Opvang

In principe behoort de Maatschappelijke Opvang voor een ieder, die dak- en/of thuisloos is, toegankelijk te zijn - Welzijnswet, Wmo 2007, Wmo 2015 - . Echter als de opvang vol is, of als er een wachtlijst is, is men veelal genooddaakt buiten te slapen. Dit buitenslapen, ook al levert dit geen overlast op, wordt beboet met een rekening van tussen €140,= en €350,=. Voor zover een dakloze al een, zogenaamde, daklozenuitkering heeft, is een dergelijke boete niet te betalen en leidt slechts tot een toename van schulden. Het alternatief van een boete, de hechtenis, leidt weer tot andere problemen. Zoals een nog hogere korting op de toch al minimale uitkering of een volledige stopzetting. Daarnaast wordt toegang tot de opvang bemoeilijkt door het, onterecht gehanteerde, criterium van 'regiobinding' en het zogeheten OGGz-criterium (chronisch psychiatrisch ziek en/ of verslaafd). Ondanks het 'plan van aanpak' Maatschappelijke Opvang, fase I en II (2006-2014), waarbij de nadruk is gelegd op 'van de straat', onderdak, passende zorg en begeleiding, door- en uitstroom in/uit de maatschappelijke opvang, preventie en herstel is er nu weer een tendens waarneembaar van een groeiend aantal dak- en thuislozen. In 2009 telde Nederland 17.000 daklozen, in 2010 was

het aantal opgelopen naar 23.000 en begin 2012 27.000 werden daklozen geteld. Vermoedelijk is het werkelijk aantal daklozen hoger, omdat velen zich schamen of regelmatig afgewezen worden en zich dus niet (meer) melden bij de zogenaamde daklozenloketten van de gemeenten. En vanaf 2010-2013 is ook een trend geconstateerd dat er een groeiende groep (nog net niet daklozen) is, die veelal geen GGz-indicatie en/of regiobinding heeft, maar wel in eerste instantie financiële problemen. Waarbij de gemeentelijke schuldhulpverlening steeds ontoegankelijker en 'hoogdrempelig' is geworden.

Bronnen:

Cohortstudie "Profiel van Daklozen in de vier grote Steden en Resultaten uit de eerste Meting", mei 2012

Volkskrant 23-12-2013, www.cbs.nl en Metro 16-1-2014

Suggesties

Voor de groeiende groep 'economisch daklozen' (mensen die wegens verlies van baan vanuit de WW-uitkering doorgestroomd zijn naar de bijstand, de vaste lasten van huur- of koopwoning niet meer kunnen betalen en soms ook met beëindiging van relatie of echtscheiding te maken krijgen) behoort, om verergering van, en daardoor ook psychische, problemen te voorkomen, ook een opvang gecreëerd te worden met een passende begeleiding. De geëigende trajecten kunnen hierop aangepast worden. Voor het groeiend aantal dak- en thuislozen zijn meer opvangplekken nodig. Opvang zou flexibel moeten kunnen op- en afschalen gelijk dit ook kan bij de winterregeling. Om verstopping van de opvang en gebrek aan doorstroom te voorkomen dienen er meer betaalbare woningen gerealiseerd te worden. Good practises zoals 'Housing First' zouden op veel meer plekken gerealiseerd moeten worden. Vanuit een stabiele woonomgeving worden mensen in staat gesteld om hun leven weer op de rails te krijgen.

Belemmerende factoren bij opvang binnen het eigen netwerk of tijdelijke huisvesting/slaapmogelijkheden, zoals korting op een uitkering en/of kostendelersnorm, dienen zo min mogelijk of helemaal niet te worden toegepast. Deze zijn nl. tegengesteld aan andere overheidsdoelstellingen als zelfredzaamheid, eigen kracht, eigen netwerk, etc. Stimuleer én ondersteun in plaats daarvan juist het zelf oplossend vermogen van deze groep. Zorgwekkend is de groep mensen die, om welke reden dan ook, niet mee (willen of kunnen) werken aan een zogeheten trajectplan (bijvoorbeeld mensen met een licht verstandelijke beperking). Deze groep raakt gemakkelijk uit en buiten beeld. En, vooral zwerfjongeren vormen een kwetsbare groep, die zich niet makkelijk in een strak keurslijf van regels en verplichtingen laat persen, en waarbij ook vaak 'eigen oplossingen' onmogelijk blijken door contraproductieve regels, die dat in de weg staan, rondom wachttijd, schuldhulp, onderwijs, huisvesting. Zou een aangepast 'maatwerk' trajectplan een suggestie zijn, dan wel in ieder geval het contact (onder)houden met deze mensen?!.

Dagbesteding met een groter dan wel beter en 'eigen' toekomstperspectief, zoals zicht op een vaste en/of tijdelijke baan en/of doorstroom naar reguliere arbeid, zorgt er voor dat mensen meer regie krijgen en kunnen nemen over hun eigen leven. Versoepel ook het contraproductieve boetebeleid voor buitenslapers of schaf het af (APV wijzigen). Een basale levensbehoefte zou niet beboet mogen worden. Een boete van €360,= is voor een dakloze niet op te brengen en het uitvoeren van een taakstraf, bij een strafrechtelijke veroordeling, mag niet. Het uitzitten van de gevangenisstraf kost de gemeenschap tevens circa €350,= per dag.

Gezondheid

Dak- en thuislozen leven vele jaren korter dan mensen die wel een dak boven hun hoofd hebben, namelijk zo'n 16 jaar. Dit is gebleken uit onderzoek door het Erasmus MC uit Rotterdam, dat in 2013 is gepubliceerd. Gedurende 10 jaar zijn ruim 2000 daklozen van 20 jaar en ouder in Rotterdam gevolgd.

Ook buitenslapers zijn bij dit onderzoek betrokken. Gemiddeld ligt de sterfte 3X hoger dan onder de algemene bevolking van de stad. Voornamelijk de jonge daklozen en vrouwen lopen nog meer kans eerder te overlijden dan leeftijdsgenoten. Bij jongeren is het risico op vroeg overlijden 8X hoger en bij vrouwen, in zijn algemeenheid, 5X. Een verklaring voor deze verhoogde sterftetekans is gelegen in de problematiek met alcohol- en drugsverslaving, die veelvuldig voorkomt bij dak- en thuislozen. Eveneens zijn het hebben van psychische en/of psychiatrische problemen, het ontbreken van financiële middelen en het hebben van een verminderde tot slechte gezondheid risico's die bijdragen aan vroegtijdig overlijden. Daklozen kampen, meer dan gemiddeld, met klachten aan spieren, beenderen, voeten en het gebit. Een achterstand in premiebetaling is snel opgelopen en na een half jaar komt men in de zogenaamde wanbetalersregeling, waarbij een bestuursrechtelijke premie van 30% wordt opgelegd. Naast een beperkte polis verzekering en het standaard eigen risico, is men uitgesloten van, onder andere, tandheelkundige zorg en fysiotherapie.

Bronnen:

Persbericht Erasmus MC Rotterdam 3-10-2013 (www.erasmusmc.nl/perskamer) Tijdschrift Medisch Contact nr. 14 3-10-2013

Suggesties

Bovengenoemde oversterfte benadrukt de noodzaak om structureel de leef- en gezondheidssituatie van daklozen te verbeteren en dakloosheid te voorkomen. Dat er, hier en daar, een daklozen huisarts en tandarts is, is bij velen en dus ook bij daklozen onbekend. Maar deze ontbreekt ook veelal. De toegankelijkheid van een daklozen-huisarts kan verhoogd worden, door de drempel van het hebben van een ziektekostenverzekering weg te nemen. Veel daklozen zijn niet in het bezit van een dergelijke verzekering, ondanks de wettelijke verplichting. Er ontstaat een vicieuze cirkel door het ontbreken van een verzekering en de ontoegankelijkheid tot de basis gezondheidszorg, waardoor de (veelal toch slechte) gezondheid van een dakloze nog slechter wordt.

Regiobinding

In opdracht van het kabinet en op langdurig aandringen van de Werkplaats Maatschappelijke Opvang en COMO-G4 deed het Trimbos instituut in 2012 onderzoek naar de toegang tot de daklozenopvang. Mensen deden zich voor als daklozen. Wettelijk gezien moeten ze dan noodopvang krijgen. Op grond van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning moeten dakloze mensen altijd worden opgevangen. Maar dat gebeurde niet altijd: zeven van de tien keer werd die opvang geweigerd, met als enige argument dat ze uit een andere regio kwamen. Bureaucratie en slechte onderlinge samenwerking zijn volgens het Trimbos instituut de oorzaken. Gemeenten laten daklozen teveel aan hun lot over. Iedere dakloze moet in elk geval tijdelijk bed en brood krijgen, en tegen de wet in laten veel gemeenten dit na. Dat schrijft staatssecretaris Van Rijn van Volksgezondheid op 2 september 2013 aan de Tweede Kamer. Gemeenten blijken vaak van elkaar niet te weten wie er over de opvang gaat. Uit het onderzoek is gebleken dat gemeenten jaarlijks honderden daklozen ten onrechte op straat zetten. Staatssecretaris Van Rijn roept gemeenten op hardere afspraken te maken over de landelijke toegankelijkheid van de maatschappelijke opvang. Op papier is afgesproken dat alle daklozen, ook als ze van elders komen, moeten worden opgevangen. "De uitvoering en praktijk moeten echt beter", aldus de staatssecretaris.

Bronnen:

Opvang landelijk toegankelijk? M.Tuynman, C.Muusse, M.Planije; Trimbos Instituut 2013 www.nos.nl 3-9-2013 en Den Haag FM 4-9-2013

Suggesties

Vang mensen altijd op, ongeacht het ontbreken van regiobinding en stuur de nota van deze opvang naar de betreffende gemeente waar een dakloze, ná onderzoek en gezamenlijke vaststelling, blijkbaar binding mee heeft en ná eerste opvang het beste een 'herstel-traject' kan en wenst te volgen. (Zie: convenant en handreiking VNG 2014-2015)

Preventie

Bovenal zou er veel meer werk gemaakt moeten worden van het voorkomen van dakloosheid. Ondanks de vele convenanten ter voorkoming van huisuitzettingen zien we nog steeds geen flinke daling op dit gebied en raken dagelijks vele mensen hun huis kwijt. In veel gemeenten ontbreekt het aan adequaat preventie beleid op het gebied van dakloosheid. Uitzichtloosheid en complexiteit van allerlei zaken maakt dat mensen tot wanhoop en verwarring worden gedreven. Het systeem is 'gekmakend' ingewikkeld, onlogisch en mensonterend. Veel mensen hebben geen postadres. Dit is een enorme belemmering voor allerlei zaken die geregeld moeten worden. Door allerlei recente stelselwijzigingen en maatregelen verkeert een grote groep mensen in onzekerheid of zij de hulp en steun wel zullen krijgen die zij nodig hebben. De ketens worden, als die er al waren, dikwijls (o.a. door bezuinigingen, systeemwijzigingen en 'marktwerking') weer verbroken, evenals de verbinding met mensen die het toch al lastig vinden om andere mensen en instanties te vertrouwen. Toegang tot zorg middels een verwijfsbrief van de huisarts bijvoorbeeld is zonder huisarts niet makkelijk verkrijgbaar.

Suggesties

Help mensen acuut aan basale behoeften, of aan zaken die toegang geven tot deze basale zaken. Zoals een uitkering, identiteitsbewijs of zorgverzekering. Verantwoording kan achteraf geregeld worden. Iemand die moet slapen, eten of zorg nodig heeft kan niet wachten. Straatadvocaten, veelal ervaringsdeskundigen!, zouden mensen kunnen helpen daar waar mensen zelf niet verder komen. Faciliteer en realiseer meer straatadvocaten. Maak in het hele land actief werk van het terugdringen en voorkomen van dakloosheid. Allerelei zaken hangen nauw met elkaar samen: dus zet ook in op preventie van schulden, verslaving en zorg dat mensen met psychosociale en/of psychiatrische problemen er niet nog meer problemen bij krijgen. Maak het vinden en vragen van hulp laagdrempeliger door het meer bespreekbaar maken van allerlei zaken.

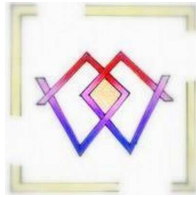


COMO G4: Cliëntenorganisaties Maatschappelijke Opvang 4 grote steden (Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht)

Comog4@hotmail.com

Contact via: Sandra van Laar

06 – 16 83 39 37



Werkplaats MO: Werkplaats Maatschappelijke Opvang, Vrouwenopvang, verslavingszorg en Zwerfjongeren

werkplaatsmo@gmail.com

Contact via: Edo Paardekooper Overman
Jenny de Jeu

06 – 14 29 15 35

06 – 48 42 55 63